

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ
NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА

Անտառային ֆոնդի տարածքը Հայաստանի Հանրապետության տարածքի այն մասն է, որը ծածկված է անտառով, ինչպես նաև այն ոչ անտառապատ տարածքը, որը տրամադրված է անտառային տնտեսության կարիքների համար: Անտառային ֆոնդը ներառում է անտառապատ տարածքը (փաստացի ծածկված ծառերի տեսակներով, տնկիների տարատեսակներով), ոչ անտառապատ տարածքը՝ գյուղատնտեսական հողատեսքեր (վարելահող, խոտհարք, արոտավայր և այլն), հատուկ նշանակության տարածքներ (ճանապարհներ, ջրանցքներ, տնամերձեր և այլն), ինչպես նաև ճահճային տարածքներ, ավազուտներ, հեղեղատներ, թեք լեռնալանջեր և այլն:

Տարածքի անտառապատությունը անտառով ծածկված մակերեսի հարաբերությունն է հանրապետության ողջ տարածքին:

Փայտանյութի ընդհանուր պաշարը փայտանյութի աճող մասի, անկումների (տասպակվածքների) և միջանկյալ օգտագործման պաշարների գումարն է:

Անտառչինարարությունը միջոցառումների համակարգ է, որն իր մեջ ներառում է անտառի սահմանների որոշումը, անտառի բաժանումը մասերի և անտառտնկիների հատվածների, խմբերի, պաշտպանվածության կարգերի (ջրապահական, պաշտպանողական, սանիտարահիգիենիկ, առողջարարական և այլն), անտառային ֆոնդի գույքագրումը (անտառի մակերեսը և փայտանյութի պաշարը), անտառի տարեկան օգտագործման ծավալների որոշումը (հաշվարկային անտառհատում), անտառվերականգնումը և այլն:

Անտառվերականգնումը միջոցառումների անցկացումն է ուղղված հատատեղերի, ալված, ամալացած վայրերի, քացատների և նախկինում անտառածածկ այլ մակերեսների վերականգնմանը: Անտառվերականգնումը ներառում է անտառի տնկումը, ցանքար և անտառի բնական վերականգնմանն աջակցող միջոցառումները:

Forest area is a part of forest covered territory of Armenia as well as territory not covered by forest, but used for forestry needs. Forest stock includes forest area, i.e. forest covered territory (actually covered by plantations of trees) and territory not covered by forest but intended for forestation (burnt out areas, cutting areas, waste grounds, glades, areas of dead plantations). Besides, forest stock includes non-forest areas: agricultural lands (hayfields, pastures, arable land), special purpose areas (roads, ditches, country estates etc.), and also swamps, sands, ravines, steep hillsides and other territories.

Forest content - ratio of forest covered territory to the whole territory of the republic.

Total stock of timber - the sum of growing part of timber, felling and intermediate use stock.

Forest management is the system of activities comprising demarcation, division of forests into plots, groups and categories (water protection forests, sanitary forests, etc); inventories of forest resources (forest area and timber stocks); estimation of the size of annual felling area; reforestation and other activities.

Reforestation comprises activities aimed at restoration of forests on cutting areas, burnt out areas, waste grounds, glades and other former forest lands. Reforestation includes planting, sowing and measures promoting natural renewal of forests.

Площадь лесного фонда-это часть территории Республики Армения, занятая лесом, а также не занятая им, но предназначенная для нужд лесного хозяйства. Лесной фонд включает площадь покрытую лесом (фактически занятую древесными породами, насаждениями разных видов), не покрытую лесом: сельскохозяйственные угодья (пашни, сенокосы, пастбища), площади особого назначения (дороги, канавы, усадьбы и др.), а также площади болот, песков, оврагов, крутых склонов и другие территории.

Лесистость территории - отношение покрытой лесом площади ко всей территории республики.

Общий запас древесины -сумма запасов растущей части древесины, отпада и промежуточного пользования.

Лесоустройство - система мероприятий, включающая определение границ, деление леса на выделы и участки лесонасаждений, группы, категории защитности (водоохранные, защитные, санитарно-гигиенические и оздоровительные и т.д.); инвентаризацию лесного фонда (площадь леса и запас древесины); определение размера ежегодного пользования лесом (расчетная лесосека), лесовосстановление и другие.

Лесовосстановление - проведение мероприятий по восстановлению лесов на вырубках, гарях, пустырях, прогалинах и иных бывших под лесом площадях. Лесовосстановление включает посадку, посев леса и содействие естественному возобновлению леса.

Գլխավոր օգտագործման անտառ-
հատումը և անտառվերականգնողական
հատումները փայտանյութի պատրաստ-
ման նպատակով հասուն ծառերի
հատումն է:

Անտառպաշտպանական հատում-
ներն իրականացվում են ըստ տնկիների
աճի ու զարգացման և նպատակա-
ուղղված են ծառերի և թփերի մի մասի
պարբերական հատմամբ տնկարկների
մնացած մասի հետագա աճի պայ-
մանների բարելավմանը:

Բնական աղբյուրներից ջրառն օգտա-
գործման նպատակով՝ մակերևութային
ջրային օբյեկտներից և ստորգետնյա
հորիզոններից հետագա օգտագործման
նպատակով վերցված ջրային պաշարնե-
րի ծավալն է: Այս ցուցանիշի մեջ չի հաշ-
վառվում էլեկտրաէներգիայի արտադրու-
թյան ժամանակ հիդրոհանգույցներով
բաց թողնված, ձկան բացթողման ջրի
բանակությունները և այլն:

Ջրօգտագործումը (ջրասպառումը)
տարբեր կարիքների բավարարման
նպատակով տարբեր ջրաղբյուրներից
վերցված ջրային պաշարների օգտագոր-
ծումն է: Այստեղ չեն հաշվառվում շրջա-
դարձային ջրօգտագործումը, ինչպես նաև
կեղտաջրերի և կոլեկտորացամաքուր-
դային ջրերի կրկնակի օգտագործումը:

Կեղտաջրերի բացթողումը մակերևու-
թային ջրային օբյեկտներ իր մեջ
ներառում է չափորոշային մաքուր,
չափորոշային մաքրված և կեղտաջրերի
ծավալները:

Չափորոշային մաքուր կեղտաջրերն
այն հոսքերն են, որոնք առանց մաքրելու
թափելը ջրային օբյեկտներ չի հանգեց-
նում ջրօգտագործման հսկվող հատ-
վածքներում կամ կետերում ջրի որակի
չափորոշների խախտմանը:

Չափորոշային մաքրված կեղտաջրե-
րը համապատասխան մաքրման կա-
ռույցներում մաքրված կեղտաջրերն են,
որոնց մաքրվելուց հետո բացթողնումը
ջրային օբյեկտներ չի հանգեցնում
ջրօգտագործման հսկվող կետերում ջրի
որակի չափորոշների խախտմանը,
այսինքն այդ կեղտաջրերում աղտոտիչ
նյութերի պարունակությունը պետք է
համապատասխանի արտահոսքի սահ-
մանային թույլատրելի չափա-
քանակներին:

**Fellings of forests of main use and
reforestation fellings** are carried out in
mature forests for procurement of timber.

Maintenance fellings are carried out
in the process of growing and maturing of
plantations. It supposes cutting down of
selected trees and bushes to secure better
conditions of growth for other trees.

**Water abstraction from natural
sources** is removal of water from surface
water bodies and aquifers for consumption.
This does not include water used for electric
power generation, ship locking, passage of
fish and maintenance of navigable depth.

Water consumption (use) means use
of water removed from different sources for
communal and household needs. Consump-
tion of recycled water and reuse of
waste and sewage water is excluded.

**Waste water discharge into surface
reservoirs** includes amounts of water pure
corresponding to standards, water purified
according to standards and contaminated run-
offs.

**Waste water pure according to
standards** refers to run-offs that discharged
without treatment do not deteriorate quality
standards in monitored places of water
supply.

**Waste water purified according to
standards** is defined as run-offs purified at
treatment plants. Discharge of this water
does not deteriorate quality standards in
monitored place of water supply, i.e. the
pollutants' content should correspond to the
agreed maximum permissible discharge .

**Рубки леса главного пользования
и лесовосстановительные рубки** про-
водятся в спелых древостоях для заготов-
ки древесины.

Рубки ухода за лесом проводятся по
мере роста и развития насаждений и зак-
лючаются в периодической вырубке час-
ти деревьев и кустарников, направленной
на улучшение условий для дальнейшего
выращивания оставляемой части насаж-
дений.

**Забор воды из природных источни-
ков** - объем изъятия водных ресурсов из
поверхностных водных объектов и
подземных горизонтов с целью
дальнейшего использования воды. В этот
показатель не включается объем пропуска
воды через гидроузлы для производства
электро-энергии, пропуска рыбы и дру-
гие.

**Водопотребление (использование
воды)** - использование забранных из раз-
личных источников водных ресурсов для
удовлетворения хозяйственных нужд.
Сюда не включаются оборотное водопот-
ребление, а также повторное использо-
вание сточной и коллекторно-дренажной
воды.

**Сброс сточных вод в поверхностные
водоемы** включает в себя объемы нор-
мативно-чистых, нормативно-очищенных
и загрязненных стоков.

**Нормативно-чистые сточные
воды** - стоки, отведение которых без
очистки в водные объекты не приводит к
нарушению норм и качества вод в кон-
тролируемом створе или пункте водо-
пользования.

**Нормативно-очищенные сточные
воды** - стоки, которые прошли очистку
на соответствующих сооружениях, и от-
ведение которых после очистки в водные
объекты не приводит к нарушению норм
качества воды в контролируемом створе
или пункте водопользования, то есть со-
держание загрязняющих веществ в этих
сточных водах должно соответствовать
утвержденному предельно-допустимому
сбросу .

Կեղտաջրերն արտադրական և կենցաղային (կոմունալ) հոսքերն են (չմաքրված կամ ոչ բավարար մաքրված), որոնք բաց են թողնվել մակերևութային ջրային օբյեկտներ և որոնցում պարունակվող աղտոտիչ նյութերի քանակությունը գերազանցում է սահմանային թույլատրելի չափաքանակներին:

Մթնոլորտային օդ վնասակար նյութերի արտանետման անշարժ (ամրակալված) աղբյուր է կոչվում շահագործման ընթացքում վնասակար նյութեր արտանետող ոչ շարժական տեխնոլոգիական ագրեգատը (սարք, սարքավորում և այլն), որից շահագործման գործընթացում անջատվում են վնասակար նյութեր:

Որսված (վնասագերծված) նյութերի քանակը ներառում է բոլոր տեսակի աղտոտիչները, որոնք որսվում (վնասագերծվում) են փոշեղծիչ (գազամաքրիչ) կայանքներում անշարժ (ամրակալված) աղբյուրներից անջատված վնասակար նյութերի ընդհանուր ծավալից:

Անշարժ (ամրակալված) աղբյուրներից մթնոլորտ արտանետված վնասակար նյութերի կազմում հաշվառվում է բոլոր աղտոտիչների ընդհանուր քանակը, որոնք օդային ավազան են արտանետվում ինչպես փոշեղծիչ կայանքներից անցնելուց հետո, այնպես էլ առանց մաքրման (կազմակերպված և չկազմակերպված աղբյուրներից):

Արգելոցները՝ յուրահատուկ կամ աշխարհագրական գոտուս առավել բնորոշ տարածքի հատվածներ են, որոնք հանվել են տնտեսական օգտագործումից՝ բնության պահպանության և ուսումնասիրության նպատակով: Արգելոցների խնդիրներից է նաև կենդանիների և բույսերի արժեքավոր տեսակների վերականգնումը:

Բնական ազգային զբոսայգիները՝ բնական համակարգերի պահպանման նպատակով կազմակերպված հատուկ էկոլոգիական, պատմական, գեղագիտական արժեք ունեցող՝ բնական և մշակութային բնապատկերի բարենպաստ համատեղությամբ տարածքի հատվածներն են, որոնք օգտագործվում են հանգստի, լուսավորչական, գիտական և մշակութային նպատակներով:

Polluted waste water represents the run-offs discharged into surface water bodies without treatment (or after insufficient treatment), with pollutants' content exceeding the agreed MPD.

Stationary source of air polluting emissions is defined as immobile technological unit (device, apparatus, etc), that in the process of work emits contaminating substances in the air.

Volume of pollutants captured (detoxified) includes all types of pollutants captured (detoxified) by dust-arresting (gas-cleaning) plants out of the total volume of pollutants emitted by stationary sources.

Harmful substances emitted into atmosphere by stationary sources include total amount of all contaminants coming to air basin both after treatment at dust-arresting (gas-cleaning) plants (as a result of insufficient capture and treatment) and without treatment (contaminants from organized and non-organized sources).

Nature reserves - are the special territories typical for geographic zone, which are excluded from economic use to protect and study the nature. The purpose of nature reserves is the restoration of valuable animals and plants.

Natural national parks - are the territories for protection of natural complexes having ecologic, historic, aesthetic value in favorable combination with natural and cultural lands capes, they are used for rest, educational scientific purposes.

Загрязненные сточные воды - стоки, сброшенные в поверхностные водные объекты без очистки (или после недостаточной очистки) и содержащие загрязняющие вещества в количествах, превышающих утвержденный предельно-допустимый сброс.

Стационарным источником выделения вредных веществ в атмосферный воздух называется неподвижный технологический агрегат (установка, устройство, аппарат и т.п.), выделяющий в процессе эксплуатации вредные вещества.

Количество уловленных (обезвреженных) вредных веществ включает все виды загрязнителей, уловленных (обезвреженных) на пылеулавливающих (газоочистных) установках из общего их объема, отходящего от стационарных источников.

В состав вредных веществ, выброшенных в атмосферу стационарными источниками, входит общее количество всех загрязнителей, поступивших в воздушный бассейн как после прохождения пылегазоочистных установок (в результате неполного улавливания и очистки), так и без очистки (от организованных и неорганизованных источников).

Заповедники- уникальные или наиболее типичные для географических зон участки территории, изъятые из хозяйственного пользования для сохранения и изучения природного комплекса. Целью заповедников служит также восстановление ценных животных и растений.

Природные национальные парки- участки территории, образуемые для сохранения природных комплексов, имеющих особую экологическую, историческую и эстетическую ценность в силу благоприятного сочетания естественных и культурных ландшафтов, и используемые в рекреационных, просветительных, научных и культурных целях.

**ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ - NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT -
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА**

161. ՀՈՂԱՅԻՆ ՄԱԿԵՐԵՍԸ
LAND AREA
ЗЕМЕЛЬНАЯ ПЛОЩАДЬ

(1000 ha)

(1000 ha)
(1000 га)

	01.07.2008	01.07.2009	
Ընդհանուր հողային տարածքը	2974.3	2974.3	Total land area
այդ թվում՝			Общая площадь земель
գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	2121.2	2120.3	of which:
բնակավայրերի հողեր	151.2	151.6	в том числе:
որից՝			agricultural land
տնամերձ և այգեգործական (ամառանոցային) հողեր	94.7	94.9	земли, сельскохозяйственного значения
արդյունաբերության, ընդերքօգտագործման և այլ արտադրական նշանակության հողեր	29.2	29.4	settlements land
			земли населенных пунктов
			of which
			из них:
			homestead and gardening land
			приусадебные и садоводческие (дачные)
			land of industrial, use of entrails of the earth and other production purpose
			земли промышленного, недропользования и другого производственного значения
էներգետիկայի, կապի, տրանսպորտի, կոմունալ ենթակառուցվածքների օբյեկտների հողեր	12.2	12.4	land of objects of energetic, communication, transport, communal infrastructure
			земли объектов энергетики, связи, транспорта, коммунальной инфраструктуры
հատուկ պահպանվող տարածքների հողեր	229.7	229.9	land of special protected territories
			земли особо охраняемых территорий
հատուկ նշանակության հողեր	31.7	31.7	land with special purpose
			земли особого значения
անտառային հողեր	369.8	369.8	forest land
որից՝			лесные земли
անտառածածկ հողեր	305.8	305.9	of which:
			из них:
ջրային հողեր	28.6	28.6	covered with forest lands
			покрытые лесами земли
պահուստային հողեր	0.7	0.6	water land
			водные земли
			reserve land
			запасные земли

**ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ - NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT -
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА**

**162. ԸՆԴԵՐՔԻ ԵՐԿՐԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԵՏԱԽՈՒԶՈՒԹՅՈՒՆ
MINERAL GEOLOGY AND PROSPECTING
ГЕОЛОГИЯ И РАЗВЕДКА НЕДР**

	2005	2006	2007	2008	2009	
Կատարված երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ծավալը, ընդամենը, մլն. դրամ	190.4	198.4	325.4	337.3	110.9	Total volume of geological-prospecting work, mln. drams Объем проделанных геологоразведочных работ-всего, млн. драмов
այդ թվում՝ պետական բյուջեի հաշվին	42.2	24.0	38.4	39.3	26.3	of which at the expense of state budget в том числе за счет средств государственного бюджет
Հորատանցքերի միջին խորությունը, մ	98.7	63.4	77.3	98.0	33.5	Average depth of holls, m Средняя глубина скважин, м

**163. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԵՎ ԲՆԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՐԱ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲՆՈՒԹԱԳՐՈՂ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐԸ
MAIN INDICATORS CHARACTERIZING THE IMPACT OF HUMAN ECONOMIC ACTIVITY ON THE ENVIRONMENT AND USE OF NATURAL RESOURCES
ОСНОВНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ, ХАРАКТЕРИЗУЮЩИЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ**

	2005	2006	2007	2008	2009	
Ջրառը ջրաղբյուրներից, մլն. մ ³	2342	2827	3012	2874	2465	Water abstraction from water resources, mln.m ³ Забор воды из водных источников, млн.м ³
Ջրհեռացումը, մլն. մ ³	340	363	365 ^{†1}	375 ^{†1}	359	Waste water discharge, mln. m ³ Сброс сточных вод, млн. м ³
Մթնոլորտ արտանետված վնասակար նյութերը, 1000 տ	199.3	188.4	183.9	206.5	235.1	Emissions of hazardous substances into atmosphere, 1000 t Выброс вредных веществ в атмосферу, 1000 т
այդ թվում՝						of which: в том числе:
արտանետման անշարժ աղբյուրներից	51.1	43.3	34.2	34.4	74.7	from stationary sources от стационарных источников
ավտոտրանսպորտից	148.2	145.1	149.7	172.1	160.4	from vehicles от автотранспорта

^{1.} 2007-2008թթ. ցուցանիշների փոփոխությունները պայմանավորված են հաշվառման դաշտի բարելավմամբ, մասնավորապես ձկնալիմ տնտեսությունների հաշվառման ամբողջականացմամբ:
Changes in indicators for 2007-2008 are stipulated by reporting improvement, in particular by completeness of fishery reporting.
Изменения данных 2007-2008гг. обусловлены улучшением охвата учета, в частности целостностью учета рыбного хозяйства.

**ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ - NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT -
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА**

**164. ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՈՒՄՆ ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ
MAIN ACTIVITIES IN FORESTRY
ПРОВЕДЕНИЕ ОСНОВНЫХ РАБОТ В ЛЕСНОМ ХОЗЯЙСТВЕ**

	2005	2006	2007	2008	2009	
Անտառվերականգնումը, հա	3017	8925	6204	5187	25 ¹	Reforestation, ha Лесовосстановление, га
այդ թվում՝ անտառի տնկում և ցանք	582	86	756	237	25	of which planting and sowing of forests в том числе: посадка и посев леса
Մատղաշ տնկիների փոխադրումն արժեքավոր անտառային տնկիների կարգի մեջ, հա	49	55	164	32	14	Replenishment of valuable forests by young plantations, ha Ввод молодых насаждений в категорию ценных лесных насаждений, га
Վերականգնողական և գլխավոր օգտագործման անտառային հատումներ՝						Fellings of forests of main use and reforestation fellings: Рубки леса главного пользования и лесовосстановительные рубки:
մակերեսը, հա	1293	1807	1887	1452	1049	area, ha площадь, га
հատվել է լիկվիդային փայտանյութ, 1000 խիտ մ ³	25.7	30.8	49.3	33.3	21.0	liquid timber felled, 1000 m ³ of trunk wood вырублено ликвидной древесины, 1000 плотных м ³
Անտառխնամքի և սանիտարական նպատակներով անտառահատումներ.						Maintenance and sanitary fellings Рубки по уходу за лесом и санитарные рубки:
մակերեսը, հա	1781	2446	12644	22818	2303	area, ha площадь, га
հատվել է լիկվիդային փայտանյութ, 1000 խիտ մ ³	84.1	65.6	65.4	40.0	50.5	liquid timber felled, 1000 m ³ of trunk wood вырублено ликвидной древесины, 1000 плотных м ³

^{1.} 2009թ.-ին իրականացվել են նաև 316.6 մլն. դրամ արժողությամբ անտառապատման աշխատանքներ 453 հա-ի վրա:
In 2009 lands of 453ha was also afforested at the cost of 316.6mln. drams.
В 2009г. на 453 га осуществлены также работы лесоразведения на 316.6 млн. драмов.

**ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ - NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT -
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА**

165. ԱՆՏԱՌՆԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ ՎՆԱՍԱՏՈՒՆԵՐԻՑ ԵՎ ԱՆՏԱՌ-ԱՅԻՆ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

**FOREST PROTECTION FROM VERMIINS AND FOREST DISEASES
ЗАЩИТА ЛЕСОВ ОТ ВРЕДИТЕЛЕЙ И БОЛЕЗНЕЙ ЛЕСА**

(1000 ha)

(1000 ha)
(1000 га)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Վարակված օջախների ընդհանուր մակերեսը	20.2	30.0	19.5	15.4	19.3	Total surface of infected hearths
այդ թվում՝ վարակված անտառային հիվանդություններով	4.3	5.7	10.8	8.3	17.0	Общая площадь зараженных очагов of which: infected by forest diseases
Բուժում պահանջող վարակված օջախների մակերեսը	20.5	20.4	30.0	7.8	15.5	в том числе: зараженных лесными заболеваниями
Պայքարի միջոցառումներով վերացված վարակված օջախների մակերեսը	0.1	19.8	24.8	7.8	5.1	Surface of infected hearths demanding treatment
						Площадь зараженных очагов, требующих лечение
						Surface of infected hearths liguidated by fight mesures
						Ликвидировано площади зараженных очагов мерами борьбы

166. ԱՆՏԱՌ-ԱՆԱԽՏՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԱՆՏԱՌ-ԱՅԻՆ ՀՐԳԵՀՆԵՐ
FOREST BREACHES AND FOREST FIRES
ЛЕСОНАРУШЕНИЯ И ЛЕСНЫЕ ПОЖАРЫ

	2005	2006	2007	2008	2009	
Անտառախախտումների քանակը	823	473	403	242	319	Number of forest breaches
այդ թվում՝ անօրինական անտառահատումներ	713	345	269	227	218	Число лесонарушений of which: illegal forest fellings
Հրդեհների քանակը, դեպք	10	10	1	9	17	в том числе: незаконная рубка леса
Հրդեհված անտառածածկ տարածքը, հա	20.1	299.2	12.5	15.2	7.5	Number of forest fires, cases
Անտառային հրդեհների պատճառած վնասը, ընթացիկ գներով, մլն. դրամ	15.7	500.2	-	0.5	0.1	Число пожаров, случаев
						Forest area affected by fires, ha
						Лесная площадь, охваченная пожарами, га
						Damage caused by forest fires, at current prices, mln.drams
						Ущерб, причиненный лесными пожарами, в текущих ценах, млн. драмов

**ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ - NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT -
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА**

167. ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԳԵԼՈՑՆԵՐ, ԱՐԳԵԼԱՎԱՅՐԵՐ ԵՎ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՐԿԵՐ
STATE NATURE RESERVES, FOREST RESERVE AREAS AND NATIONAL PARKS
ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ЗАПОВЕДНИКИ, ЗАПРЕТНЫЕ ЗОНЫ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПАРКИ

	2005	2006	2007	2008	2009	
Պետական արգելոցների և ազգային պարկերի քանակը	5	5	5	5	7	Number of state nature reserves and national natural parks Число государственных заповедников и национальных парков
դրանց տարածքը, 1000 հա	218.2	222.5	201.1	201.1	260.9	their area, 1000 ha их площадь, 1000 га
Պետական արգելոցների և ազգային պարկերի պահպանման ծախսերը, մլն. դրամ	270.3	464.5	592.5	609.8	642.8	Cost of maintenance of state nature reserves and national parks, mln. drams Затраты на содержание государственных заповедников и национальных парков, млн. драмов
Պետական արգելավայրերի քանակը	23	23	25	25	26	Number of state restricted areas Число государственных заказников
դրանց տարածքը, 1000 հա	89.4	81.7	89.5	89.5	111.7	their area, 1000 ha их площадь, 1000 га

168. ՋՐԱՆԸ ԵՎ ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ
WATER ABSTRACTION AND CONSUMPTION
ВОДОЗАБОР И ВОДОПОТРЕБЛЕНИЕ

(մլն. մ³) (mln. m³)
(млн. м³)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Ջրառը, ընդամենը	2342	2827	3012	2873.5	2464.7	Total water abstraction Водозабор - всего
այդ թվում՝ ստորգետնյա աղբյուրներից	557	611	758	1175.5	1014.4	of which, from underground sources в том числе из подземных источников
Ընդամենը օգտագործվել է ջուր	1905	1991	2145	1955.1	1517.7	Total consumption Всего использовано воды
այդ թվում ըստ կարիքների՝						of which for: в том числе на:
տնտեսական, խմելու և կոմունալ	102 [♦]	92 [♦]	108	115.4	76.6	household, drinking and communal хозяйственные, питьевые и коммунальные
արտադրական	123 [♦]	121 [♦]	147	127.3	97.3	industrial производственные
գյուղատնտեսություն, ձկնաբուծություն, և անտառտնտեսություն	1622	1712	1721	1681.3	1330.6	agriculture, fish breeding and forestry сельское хозяйство рыбководство и лесное хозяйство
այլ	58	66	169	31.1	13.2	other другие

**ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ - NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT -
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА**

Շարունակություն
Continued
Продолжение

	2005	2006	2007	2008	2009	
Ընդհանուրի նկատմամբ, %	100	100	100	100	100	In % of total К итогу, %
այդ թվում ըստ կարիքների՝						of which for: в том числе на:
տնտեսական, խմելու և կոմունալ	5 [♦]	5	5	6	5	household, drinking and communal хозяйственные, питьевые и коммунальные
արտադրական	7 [♦]	6 [♦]	7	6 [♦]	6	industrial производственные
գյուղատնտեսություն, ձկնաբուծություն, և անտառտնտեսություն	85	86	80	86	88	agriculture, fish breeding and forestry сельское хозяйство, рыбоводство и лесное хозяйство
այլ	3	3	8	2	1	other другие

**169. ԿԵՂՏԱԶՐԵՐԻ ՀԵՌԱՅՈՒՄԸ
WASTE WATER DISCHARGE
ОТВЕДЕНИЕ СТОЧНЫХ ВОД**

(մլն. մ³)

(mln. m³)
(млн. м³)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Հեռացված կեղտաջրեր, ընդամենը	340	363	365 ^{♦1}	375 ^{♦1}	359	Waste water discharge-total Отведенные сточные воды-всего
դրանցից՝						of which: из них:
չափորոշային մաքուր (առանց մաքրման)	102	124	199 ^{♦1}	289 ^{♦1}	264	pure (corresponding to standards; without purification) нормативно-чистые (без очистки)
չափորոշային մաքրված	81	89	75	3	6	purified according to standards нормативно-очищенные
կեղտոտված	157	150	91	83	89	polluted загрязненные

¹. 2007-2008թթ. ցուցանիշների փոփոխությունները պայմանավորված են հաշվառման դաշտի բարելավմամբ, մասնավորապես ձկնային տնտեսությունների հաշվառման ամբողջականացմամբ:

Changes in indicators for 2007-2008 are stipulated by reporting improvement, in particular by completeness of fishery reporting.

Изменения данных 2007-2008гг. обусловлены улучшением охвата учета, в частности целостностью учета рыбного хозяйства.

**ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ - NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT -
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА**

**170. ՄԹՆՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴՆ ԱՂՏՈՏՈՂ ԱՆՇԱՐԺ (ԱՄՐԱԿԱՅՎԱԾ) ԱՂՔՅՈՒՐՆԵՐԻՑ
ԱՆՋԱՏՎԱԾ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԱՐՏԱՆԵՏՈՒՄԸ ԵՎ ՈՐՍՈՒՄԸ
EMISSIONS OF POLLUTANTS FROM STATIONARY SOURCES OF AIR POLLUTION AND
THEIR CAPTURE
ВЫБРОСЫ И УЛАВЛИВАНИЕ ВРЕДНЫХ ВЕЩЕСТВ, ОТХОДЯЩИХ ОТ СТАЦИОНАРНЫХ
ИСТОЧНИКОВ ЗАГРЯЗНЕНИЯ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА**

	2005	2006	2007	2008	2009	
Ընդամենը արտանետվել են վնասակար նյութեր, 1000 տ	51.1	43.3	34.2	34.4	74.7	Total emission of pollutants, 1000 t Всего выброшено вредных веществ, 1000 т
դրանցից՝						including: из них:
ծծմբային անհիդրիդ	24.8	27.3	25.6	22.4	22.9	sulphur anhydride сернистого ангидрида
ազոտի օքսիդներ	1.7	1.6	1.7	1.7	1.4	nitric oxides окислов азота
ածխածնի օքսիդ	20.4	10.3	2.7	2.7	2.2	carbon monoxide окиси углерода
ցնդող օրգանական միացություններ	0.1	0.1	0.1	0.2	0.5	volatile organic compounds летучих органических соединений
Որսված և վնասագերծված են վնասակար նյութեր, 1000 տ	139.4	97.6	172.1	241.1	157.2	Pollutants captured and detoxified, 1000 t Уловлено и обезврежено загрязняющих веществ, 1000 т
անշարժ (ամրակալված) աղբյուրներից անջատված ընդհանուր աղտոտիչ նյութերի նկատմամբ, %	73.2	69.3	83.4	87.5	67.8	in % of total amount of pollutants from stationary sources от общего количества отходящих загрязняющих веществ от стационарных источников, %

**171. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԹԱԲՈՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՅՈՒՄԸ, ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ԵՎ ՎՆԱՍԱԶԵՐԾՈՒՄԸ
FORMATION, UTILIZATION AND DETOXICATION OF WASTES IN ESTABLISHMENTS
ОБРАЗОВАНИЕ, ИСПОЛЬЗОВАНИЕ И ОБЕЗВРЕЖИВАНИЕ ОТХОДОВ В ОРГАНИЗАЦИЯХ**

(1000 տոննա)				(1000 tons) (1000 тонн)
Տարիներ Years Годы	Առաջացել է Formation Образовалось	Օգտագործվել է Utilization Использовано	Վնասագերծվել է Detoxication Обезврежено	
2005	11237.5	0.8	2.5	
2006	12420.7	0.8	2.3	
2007	13346.0	2.5	2.5	
2008	11455.4	2.4	1.5	
2009	14766.1	2.4	0.5	

**ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՇԱՐՆԵՐ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐ - NATURAL RESOURCES AND ENVIRONMENT -
ПРИРОДНЫЕ РЕСУРСЫ И ОКРУЖАЮЩАЯ СРЕДА**

172. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԲՆՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐԸ
PAYMENTS FOR ENVIRONMENT PROTECTION AND USE OF NATURAL RESOURCES
ПЛАТЕЖИ НА ОХРАНУ ПРИРОДЫ И ЗА ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕ

(մլն. դրամ)

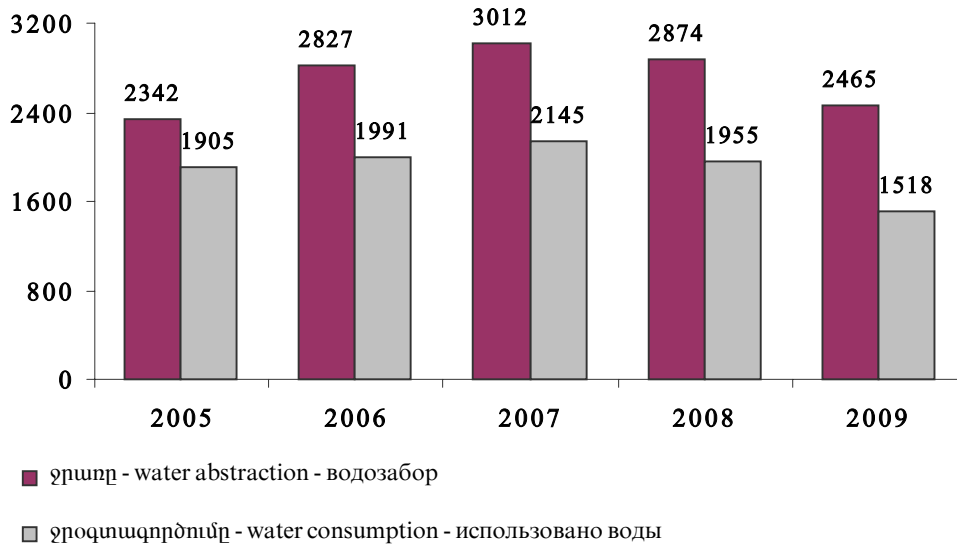
(mln. drams)

(млн. драмов)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Բնապահպանական և բնօգտագործման վճարները	3428.3	4117.2	4105.9	3879.0	3379.5	Payments for environment protection, and use of natural resources
բնապահպանական որից՝ ըստ ուղղությունների.						Платежи за природопользование и на охрану природы
անշարժ աղբյուրներից սթնոլորտային արտանետումների դիմաց	117.8	172.7	176.3	169.0	203.1	environment protection на охрану природы of which by directions: из них по направлениям: for air polluting emissions from stationary sources
աղտոտիչ նյութերը ջրային օբյեկտներ և կոյուղի թափելու դիմաց	760.3	424.7	340.6	303.7	279.3	for atmospheric emissions from stationary sources
թափոնների տեղադրման դիմաց	11.9	19.6	30.5	46.6	43.6	for harmful substances discharge in to water bodies and sewerage
ՀՀ-ում արտադրված և իրացված, շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների դիմաց	13.3	15.2	25.3	50.3	65.1	за сброс загрязняющих веществ в водоемы и канализацию for waste location
բնօգտագործման որից՝ ըստ ուղղությունների.						for placement of waste
բնական պաշարների օգտագործման դիմաց	2437.4	3394.4	3470.5	3245.1	2712.8	for harmful goods produced and realized in RA
կենսապաշարների օգտագործման դիմաց	87.6	90.6	62.7	64.3	75.6	за товары, произведенные и реализованные в РА и причиняющие вред окружающей среде
	2525.0	3485.0	3533.2	3309.4	2788.4	use of natural resources
						за природопользование of which by directions: из них по направлениям: for use natural resources
						за использование природных ресурсов
						for use of life stocks
						за использование биоресурсов

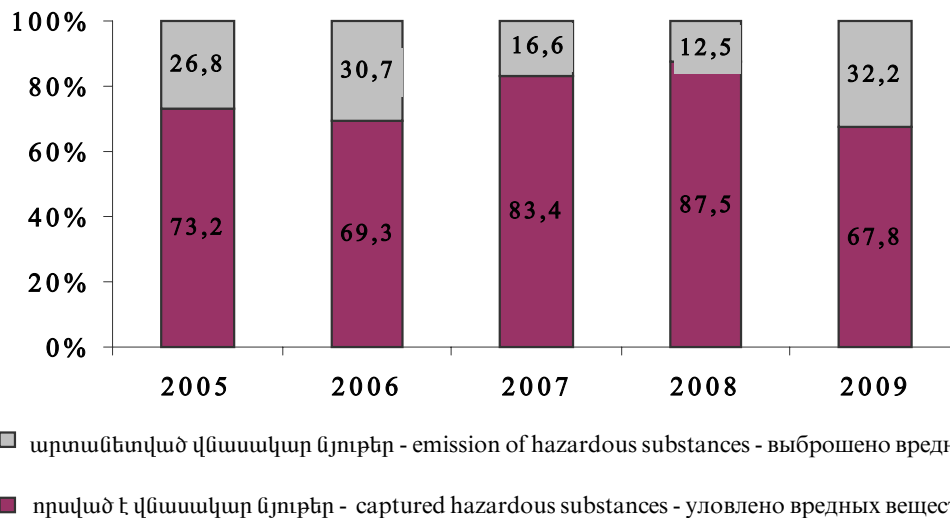
**ԹԱՐՄ ՋՐԻ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ
 FRESH WATER CONSUMPTION
 ПОТРЕБЛЕНИЕ СВЕЖЕЙ ВОДЫ**

միլիոն խորանարդ մետր - million cubic metre- миллион кубических метров

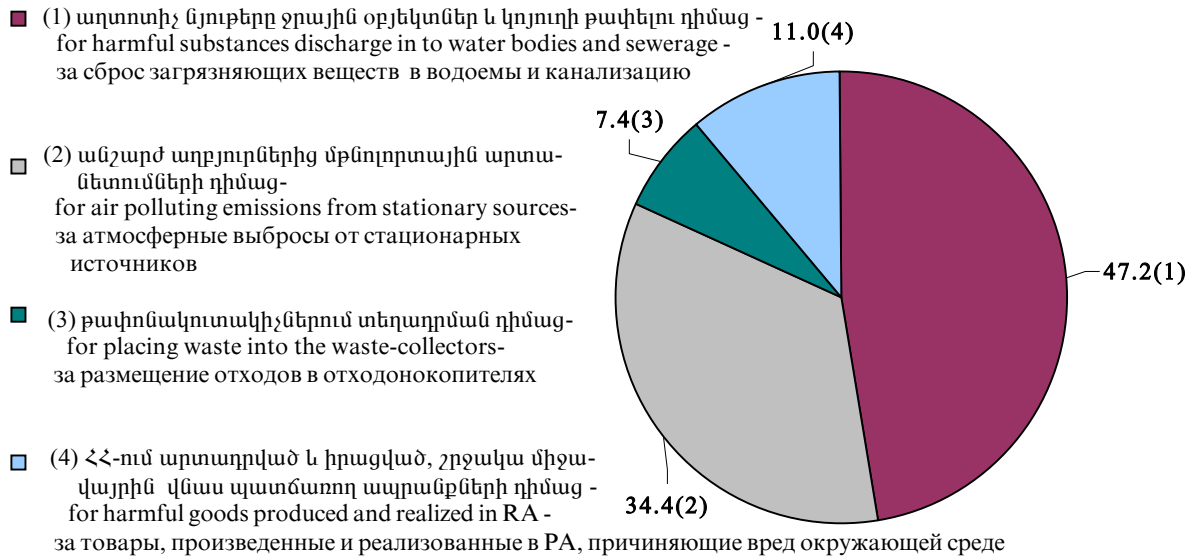
**ՄՆՇԱՐԺ (ԱՄՐԱԿՑՎԱԾ) ԱԳՔՅՈՒՐՆԵՐԻՑ ՄԹՆՈՒՈՐՏԱՅԻՆ ՕԴՆ ԱՂՏՈՏՈՂ
 ԱՐՏԱՆԵՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ՈՐՍՈՒՄԸ
 EMISSIONS OF POLLUTANTS FROM STATIONARY SOURCES INTO ATMOSPHERE AND
 CAPTURE HAZARDOUS SUBSTANCES
 ВЫБРОСЫ В АТМОСФЕРУ ОТ СТАЦИОНАРНЫХ ИСТОЧНИКОВ И УЛАВЛИВАНИЕ ВРЕДНЫХ ВЕЩЕСТВ**

տոկոսներով՝ անշարժ (ամրակալված) աղբյուրներից անջատված ընդհանուր աղտոտիչ նյութերի նկատմամբ -
 in percents of total amount of pollutants from stationary sources - в процентах от общего количества
 отходящих загрязняющих веществ от стационарных источников

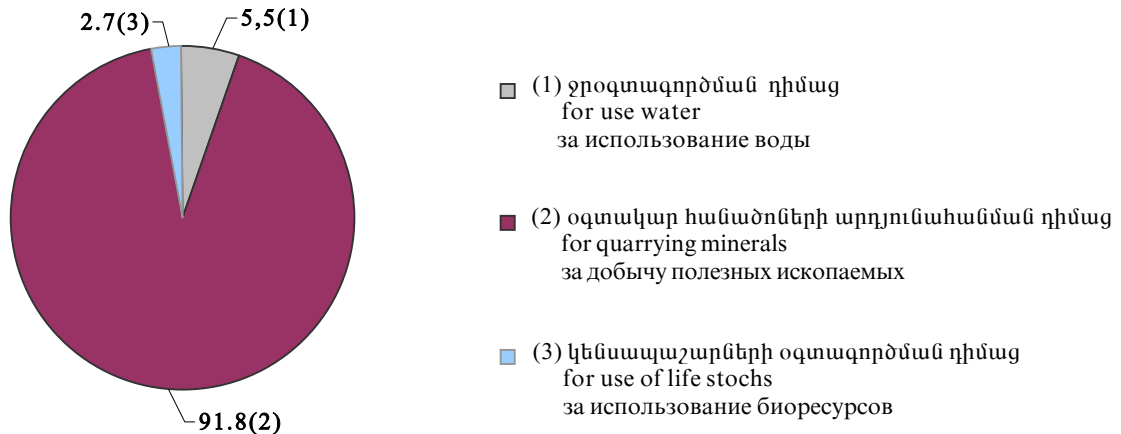
ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՎՃԱՐՆԵՐՆ ԸՍՏ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ 2009 թվականին
PAYMENTS FOR ENVIRONMENT PROTECTION BY DIRECTIONS 2009
ПРИРОДООХРАННЫЕ ПЛАТЕЖИ ПО НАПРАВЛЕНИЯМ В 2009 году

տոկոսներով՝ ընդամենի նկատմամբ - in percents of total - в процентах к итогу

ԲՆՕԳՏԱՎՈՐԾՄԱՆ ԴԻՄԱՑ ՎՃԱՐՆԵՐՆ ԸՍՏ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ 2009 թվականին
PAYMENTS FOR USE OF NATURAL RESOURCES BY DIRECTIONS 2009
ПЛАТЕЖИ ЗА ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЕ ПО НАПРАВЛЕНИЯМ В 2009 году

տոկոսներով՝ ընդամենի նկատմամբ - in percents of total - в процентах к итогу

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԾԱԽՍԵՐՆ ԸՍՏ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ 2009 թվականին
 CURRENT EXPENDITURES OF ENVIRONMENT PROTECTION BY DIRECTIONS 2009
 ТЕКУЩИЕ ПРИРОДООХРАННЫЕ ЗАТРАТЫ ПО НАПРАВЛЕНИЯМ В 2009 году

տոկոսներով՝ ընդամենի նկատմամբ - in percents of total - в процентах к итогу

